

Анатолиј Рјасов

ТРИ ЈЕДНОЧИНКЕ

СЈАЈ

*Мрак. Зајим слабо свејло на сцени, равномерно њрекривеној безобличним ба-
рама и мршавим дрвећем без лишћа. Одсјај јошово нејримејно намрешкане воде,
јогрхшавање влажних јрана. На јоду, најола окренуши јрема јлегаоцу, леже му-
шкарац и жена обријаних јлава, у шамносивим јицамама мокрим од кише. Скоро да
се дојичу јлавама, босе ноје су јружили у сујројним јравцима.*

ОНА: Ако бих питала откуд сјај, шта бисте одговорили?

ОН: Сигурно бих рекао да је то исувише месечаво питање. Толико сумрачно да би било неопходно ослободити се Поларног круга како би се отпочело с прику-
пљањем одговора.

ОНА: Не, нећу питати.

ОН: А ако бих ја питао зашто више не желите да постављате питања?

ОНА: Ваљда се није нашло неко одговарајуће.

ОН: Спасавате се ћутањем?

ОНА: То је наивно. Па ипак, не желим да се подсмевам времену када смо се молили ћутању.

ОН: Чини ми се да се ја нисам молио. Напросто сам рачунао у себи. Збрајао сам неке непостојеће неме бројеве.

ОНА: Није ни важно. Свеједно пречесто осећам да се десило нешто неповрат-
но. И да никада неће бити јасно шта. Једна тако чудна казна.

ОН: Или можда дар. Ако то није једно те исто. Али у ћутању нису потребна питања.

ОНА: И тако их је тамо толико да у неком тренутку почиње да се чини како нема ниједног. Можда баш зато и почињемо да их мешамо с још многобројнијим одговорима. Тражити нешто пре запитаности и прекора, пре благодати и одмазде. Ето шта је стварно важно.

Ћуше неколико минуша.

ОН: Када послушкујем ветар, понекад ми се чини да дува кроз мене, да га можеш стварно чути једино кад се претвориш у њега. Киша, мећава, ветар, море – сви они говоре о једном те истом.

ОНА: Увек сте чули звуке. Ја само гласове. Али ваш глас сам научила да чујем као звук.

ОН: Звуци понекад толико ослабе да се више не могу разликовати од тишине.

ОНА: А гласови увек подсећају на мрвице ћутања. Можда је управо у томе њи-
хова снага.

ОН: Зато се никада не чини да ћутање ћути докраја. Оно једва приметно шкр-гуће. И у том нечујном шкргутању чује се бескрајна приповест о оним простран-ствима тишине што су слободна од речи и чак од мисли.

ОНА: То никако нисмо успевали да разумемо. Када је дете почињало да говори, мислили смо да ништа није важније од првих речи. Када се родило млађе, његово ћутање је опет постало важније од свега.

ОН: Али ми на крају нисмо научили ни да разговарамо, ни да ћутимо с њима.

ОНА: Не, понекад нам је то полазило за руком. Па ипак одвећ ретко.

ОН: Знали смо то од самог почетка.

ОНА: Али никада нисмо хтели да поверујемо у то.

ОН: Ја ни сада не верујем.

ОНА: Сада – једноставно додиривати ваздух, танане линије путељака између дрвећа које тамни. Сећам се како су им се њихали врхови. Могло се лежати и са-тима вртети заједно с њима. Затворених очију. Видети одразе под хијероглифима изгребаним на огледалској прашини. Онда посматрати како их плусак спира, ка-ко размазује одразе, прекидајући мисли. Сопствене мисли, не моје, наравно. И у магли је све сијало. Прљило поглед. Та непознаница се и сад може замислити. Само откуд та непомична, магловита сигурност?

ОН: „Ко си ти?” – ето које питање већ одавно хоћу да поставим.

ОНА: И баш зато не вреди постављати га.

ОН: Па ипак нам се посрећило.

ОНА: Дај ми руку.

Завеса

ТАЧКЕ И ЛИНИЈЕ

Позно вече. Соба. Седим за столом. Трептаји старе лампе осветљавају изгребану површину. Оловка, лењир, гумаца, лист папира. Исцртавам чисту страницу тачкама и линијама. Више ништа.

Дуга пауза. Метеж у даљини. Дакле, да почнемо од двеју тачака.

ПРВА ТАЧКА (*јегва чујно*): Прошла су три сата. Појавила се песма.

ДРУГА ТАЧКА (*не мање тихо*): Прошло је још мало времена.

ПРВА ТАЧКА (*скроз шайаџом*): Шта се појавило?

ДРУГА ТАЧКА (*крајње неразиовешно*): Није познато. Можда се то што се појавило налазило овде од самог почетка.

ПРВА ТАЧКА (*рейлика се сшайа с шишином*): То не може бити.

Повлачим прву линију. Од прве ка другој тачки. Сада се тласови боље чују.

ПРВА ЛИНИЈА: До овог тренутка није требало да разговарате.

ДРУГА ТАЧКА: То није био разговор.

ПРВА ТАЧКА: Само смо се одмеравали на удаљености.

ПРВА ЛИНИЈА: Добро, сад можете да говорите гласније.

ПРВА ТАЧКА: Је л то обавезно?

ПРВА ЛИНИЈА: Наравно да не, али, на крају крајева, имаћете такву могућност.

Проширимо сисак лица.

ТРЕЋА ТАЧКА (*јегва чујно*): Прошло је пола године. Родило се дете.

Нема вишребе да се даље послушкује.

ДРУГА ЛИНИЈА (*га-га, повлачим је*): Сада су трећа и прва тачка повезане.

ДРУГА ТАЧКА: Али не онако како се замишљало пре појављивања треће тачке.

ДРУГА ЛИНИЈА (*с веома израженом злобом*): Ти не можеш знати ништа о томе.

ДРУГА ТАЧКА (*без сувишних емоција*): Па ипак понешто знам.

ТРЕЋА ЛИНИЈА (*од Друје тачке ка Трећој*): Помоћи ћу ти да сазнаш више.

Добро, сада је сасвим довољно јунака.¹

¹ Овде је потребно објашњење. Пред нама су три Тачке и три праве Линије (цртеж 1). Тачке су нумерисане арапским, а Линије римским бројевима. Друга и Трећа тачка су распоређене једна изнад друге. Друга тачка се налази недалеко од горњег десног ћошка листа, Трећа је на самом дну. Прва је знатно више улево, практично на једнаком растојању од Друге и Треће. Сада да поделимо улоге. Прва тачка има улогу представе (у датом случају то је песма о предстојећем рођењу детета). Трећа тачка игра догађај (у датом случају то је рођење детета). Друга линија повезује представу и догађај. Друга тачка тумачи улогу неизвесности, посредне везе између догађаја и представе; то је нешто „изнад” њих. Прва линија повезује са њом догађај, Трећа линија – представу.

Урањам своје лице у сной свейлостѝи.²

ЈА: Испричајте ми о мени.

ПРВА ТАЧКА: Је л' то обавезно?

ЈА: Нисмо на саслушању, али зашто да не? На крају крајева, појавила се таква могућност.

ТРЕЋА ТАЧКА (*обраћајући се мени*):³ Покушаваш да пронађеш везе између представа и догађаја.

ДРУГА ТАЧКА (*у сѝрану*): Није да ти то полази за руком.

ПРВА ЛИНИЈА (*у сѝрану*): Али ипак ка нечему напредујеш.

ЈА: Да ли се прво дешава догађај?

ТРЕЋА ЛИНИЈА: То нипошто није обавезно. На пример, наша прича је почела од представе – од појављивања песме.

ПРВА ТАЧКА: На почетку је увек представа. Догађај касни.

ДРУГА ТАЧКА: Каква будалаштина.

ТРЕЋА ЛИНИЈА: Представа се никада не подудара с догађајем. Она као да развија догађај.

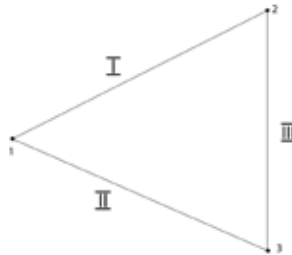
ЈА: Да ли то онда значи да је и сама представа догађај? Догађај представе?

ПРВА ТАЧКА: Које глуматање. Нећу одговарати.

ДРУГА ЛИНИЈА: Када догађај и представа почну да примећују једно друго, они више не постоје засебно, они постају сегменти једне праве. Њихов статус нестаје. Просто речено, они скоро да ишчезавају, стапају се.

ДРУГА ТАЧКА: Само ако се уопште и могло говорити о њиховом недвосмисленом статусу.

У том троуглу се и развија даља радња. Да, током читаве драме ради се тек о једној врло једноставној геометријској фигури.

² Приликом постављања комада на позорници, идеално редитељско решење може бити следеће: улоге Тачака тумаче мушкарци, улоге Линија – жене (не треба да нас збуњује што сви ови јунаци говоре о себи у женском роду). Улога аутора је глас који се чује из звучника окачених изнад позорнице. Овај глас може изговарати и неке дидаскалије, на пример, написане у првом лицу. Тела глумца, који тумаче улоге Тачака, морају бити сакривена испод позорнице тако да им се виде само главе (оне се појављују одоздо према редоследу). Линије су мршаве глумице, које излазе иза кулиса (треба да се појављују из таме изненада); спајајући Тачке, Линије лежу на под, пружајући руке и ноге; растојање између Тачака треба да одговара њиховој висини. Декорација у дну треба да буде екран, на коме се повремено (или истовремено, делећи површину на два дела) пројектује снимак са камере, која је окачена изнад позорнице, и раније снимљен видео руку, које исцртавају троугао. На екрану се такође могу појављивати поједине дидаскалије.

³ У овом случају, глумци треба да гледају увис.

ПРВА И ТРЕЋА ЛИНИЈА: Нама од самог почетка није било јасно шта с чим ми намеравамо да спојимо.

Ђаво ља огнео, мени није јасно ни шта је линија.

ПРВА И ТРЕЋА ТАЧКА: Зато што ви нисте ништа друго до мноштво тачака које следе једна за другом. Било која веза је увек низ нових догађаја и представа.

Не, линија не љроистиче из низа шачака. Ђаво ља огнео, мени није јасно ни шта је шачка.

ДРУГА ЛИНИЈА: У суштини, то откриће ништа не објашњава, свеједно ћемо сачувати антитезу између тачке јединственог догађаја-представе и линије мноштва догађаја-представа.

ЈА: Главна потешкоћа овог задатка није у избору између линије која повезује и низа догађаја, и није чак ни у замени места догађаја и представе. Постоји још нешто (*јарки сной свећлосћи на Друју шачку*)⁴ што ствара раздор међу њима.

ДРУГА ЛИНИЈА: Тај троугао ми се увек чинио сувишним. Ако би се склонила Друга тачка, нестала би и потреба за Првом и Трећом линијом.⁵

ДРУГА ТАЧКА (*обраћајући се Друјој линији*): Нечијом злом иронијом испоставило се да су наша имена изједначена.

ЈА: Никада нисам размишљао о томе.

*Оћкуд шолико зле нећрљеливостћи међу онима чији се љушеви не љресецају?
Да, никада нисам размишљао о шоме.*

ПРВА ТАЧКА: Цртач⁶ је инструмент који извршава нечије задатке.

ТРЕЋА ЛИНИЈА: Прецизирајмо да је задатак крајње магловит.

ТРЕЋА ТАЧКА: Само ономе ко га извршава, односно цртачу.

ДРУГА ТАЧКА: Каква глупост! Једнака је вероватноћа да задатак, ако је то уопште задатак, може бити апсолутно нејасан и ономе ко га формулише.

ЈА: Значи, њега, онога ко формулише, можемо да изоставимо.

ДРУГА ЛИНИЈА: Најзад смо дошли до логике изостављања. Али зашто не бисмо начинили и следећи корак? Зашто се не бисмо, као што сам већ предложила, ослободили друге тачке и двеју сувишних линија? Дајем главу да би се друга тачка, кад би се цртеж нанео на карту, нашла на месту Бермудских острва.⁷ Да се уклони и она, и линије! Сва ова збрка и неразумевање су само због њих!

⁴ Шибнице? Цепна лампа?

⁵ Још једно објашњење: према овом плану, неопходно је уклонити Другу тачку, а заједно с њом и Линије које је спајају с друге две Тачке. У том случају на цртежу ће остати само Друга линија, која спаја Прву тачку с Трећом.

⁶ „Цртач” – како забавна реч! [У оригиналу се овде назире непреводива игра речима, јер се у основи речи *чертящий* (срп. *црћач*) чита реч *черћ* (срп. *ђаво*) – Прим. љрев.]

⁷ Напомена: у том случају, бела позадина се слободно може заменити картом Бермудског троугла (цртеж 2).

ПРВА И ТРЕЋА ЛИНИЈА: Каква нечувена, каква крволочна, каква нескривена жудња за влашћу! Одвратно!

ЈА: Да, али спреман сам да барем делимично прихватим ту логику.

Узимам љумицу. Друга линија се љодруљиво смеши, али ускоро ће љо кесерење нестайи.

Треба обрисији само друју шачку.

ДРУГА ТАЧКА (*ужаснуша*): Како је то могуће?!

ЈА: Све линије ће остати на свом месту. Дакле, све ће, може се рећи, остати како јесте. Само ће прва и трећа линија, лишене сусрета, остати да висе у празнини. Рачунајте да сам обојио другу тачку у белу боју. То ће онда бити нејасно место, фамозни раздор између догађаја и представе.

Бришем шачку.

(*Задовољно.*) Да, цртеж је сада максимално прецизан.

ПРАЗНИНА НА МЕСТУ ДРУГЕ ТАЧКЕ (*шико, без емоција*): Зар је он баш толико непогрешив? Зар не би требало обрисати, то јест, хтедох рећи, обојити у белу боју и другу линију?

ДРУГА ЛИНИЈА (*фуриозно*): Умукни!

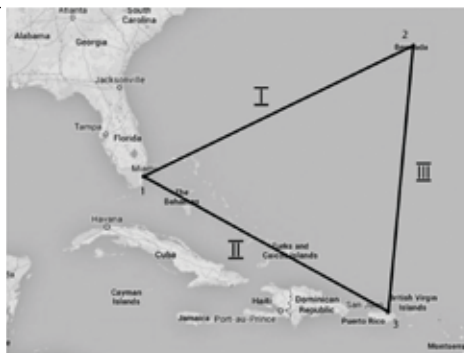
ПРАЗНИНА НА МЕСТУ ДРУГЕ ТАЧКЕ (*као да не чује љрошљвљење*): А још се може савити лист тако да линије у ствари иду увис, ка плафону.⁸

Крајшка љауза.

ЈА (*љомејен*): Размислићу о томе сутра. (*Гасим ламју.*)

Црнило.

Завеса?

⁸ И још једна напомена. Ове одлуке (брисање Друге линије и савијање листа) могу се приказати на екрану, али сасвим једноставно: видео треба да се заврши пре изговарања последње реплике.

ЗВЕЗДЕ

Прва сцена

Мрак. Шкрипање оловке по папиру. Тако треба да буде. Бележићу разговоре које сам начуо. Који припадају не зна се коме. Уосталом, неко се креће по позорници. Лица се не виде, некакве размазане, трепераве Мрље.

ПРВА МРЉА: Увек је памтио речи које није ни изговорио. Не може да их заборави.

ДРУГА МРЉА: Увек је памтила речи које није ни изговорила. Не може да их заборави.

ТРЕЋА МРЉА: Све?

ДРУГА МРЉА: Не.

ТРЕЋА МРЉА: А које тачно?

ПРВА МРЉА: Неколико најважнијих. То је довољно.

ДРУГА МРЉА: Било би доста и две-три.

ПРВА МРЉА: Можда и само једна.

ТРЕЋА МРЉА: У сумрак је чак и једна превише.

ДРУГА МРЉА: Не, ипак не мање од три.

ТРЕЋА МРЉА: Значи, читав бескрај.

ПРВА МРЉА: Био би сасвим довољан и део.

ДРУГА МРЉА: Довољан за шта?

ПРВА МРЉА: Не знам. За сумрак, за ветар.

ТРЕЋА МРЉА: Нећемо их изговарати да их не бисмо заборавили.

Не, они не морају да се изјашњавају на овај начин.

Кунем се, једном ће се што промениши.

ДРУГА МРЉА: Шта даље?

ТРЕЋА МРЉА: Вечито то непотребно питање.

ДРУГА МРЉА: Шта даље?

ПРВА МРЉА: Сумрак, ветар. Нове неизговорене речи.

ТРЕЋА МРЉА: Најважније је да их не буде превише.

ПРВА МРЉА: Не, не, као и увек, не више од две-три. То је сасвим довољно.

ТРЕЋА МРЉА: У сваком случају, за то да недостају нове.

ДРУГА МРЉА (*склајајући очи*): А ја сам сањала да је опет почела киша.

ТРЕЋА МРЉА: Значи, још се нисте пробудили.

ДРУГА МРЉА: Зато је толико тешко разликовати речи од жубора воде?

ТРЕЋА МРЉА: Вероватно. Али морају постојати и други разлози.

ДРУГА МРЉА: Који?

ТРЕЋА МРЉА: Безбојност, хладноћа.

ПРВА МРЉА: Комад бескраја такође је бескрајан. Мислим да другачије не може ни бити.

ТРЕЋА МРЉА: Значи, бескрај је такође комад нечега?

ДРУГА МРЉА: Наравно – сна.

ПРВА МРЉА: Слушам нас и не разумем ни речи, као да говоримо на непознатом језику.

Да, шу се нема шїа догаїи.

ДРУГА МРЉА: Штавише, имам такав осећај чак и када ћутимо.

ТРЕЋА МРЉА: Забележићу то.

Бележи. Дуїа њауза. Шкриїање оловке њо њаїиру. Можда и груїи нејасни њризвуци.

ПРВА МРЉА: Непотребно.

ТРЕЋА МРЉА: Није узалудније од разговора.

ДРУГА МРЉА: Ветар исто често пева у празно.

ПРВА МРЉА: Могуће.

ДРУГА МРЉА: Какве то везе има?

ТРЕЋА МРЉА: Никакве, нарочито овде, у тамној сумаглици, у прозирном немиру.

ДРУГА МРЉА: Нема сигурности да је тако.

ТРЕЋА МРЉА: Шта да се ради.

ПРВА МРЉА: Магла је по читавој обали.

ДРУГА МРЉА: И по читавој шуми.

ПРВА МРЉА: Да.

ТРЕЋА МРЉА: Па ипак није ни толико хладно.

ПРВА МРЉА: Али какве везе сад има хладноћа? Зашто да се још и она додаје?

ТРЕЋА МРЉА: Не би ми било тешко да објасним.

ДРУГА МРЉА: Сребрнкаста, скоро модра трава. Немогуће је схватити где се тачно претвара у воду.

ПРВА МРЉА: Тачније, немогуће је сетити се када се то дешава. Тим пре што је све поледило.

ТРЕЋА МРЉА: Боље и не покушавати.

А заїим се јунаци њоново расїворе у шами. Разївори се насїнављају, али дим све јаче њочиње да обавија њихове шарене фиїуре док они најзад не несїтану иза сиво-црне завесе. Речи ће шага уїихнуїи. И ја ћу засїаїи.

Друга сцена

Сумрак. Добовање њрсїцију њо шасїашури. Треїераво њроїивречје. Тако њреба да буде.

ЈЕДНА ОД МРЉА: И одједном ћемо опет почети да бележимо наше разговоре.

ДРУГА МРЉА: Како бисмо почели да их декламујемо наглас.

ЈОШ ЈЕДНА МРЉА: Док их најзад не научимо напамет.

СВЕ МРЉЕ ЗАЈЕДНО (скоро да су решене да нешто кажу, али у последњи трен се поколебају): ...

Чудан звук. Истовремено налик на кишу, хук шаласа и вешар. У њему је неки сложени ришам, неуловљива цикличност.

ЈОШ ЈЕДНА МРЉА: Али шта значи то „научити монолог“?

ДРУГА МРЉА: Сваки глумац има свој одговор на то питање.

ЈОШ ЈЕДНА МРЉА: Ма шта кажете?

ЈОШ ДВЕ МРЉЕ: Ми немамо ниједан!

ДРУГА МРЉА: А ја имам читава три!

ДВЕ МРЉЕ: Немојте говорити која. Преклињемо вас!

У то време на обали нема тошво никој. И нарочиш у то доба дана. Али треба сачекати тренушак када она постоје устна. Не ишајте зашто. Уз то полегаше, Јунакиња поново зашвара очи. Је л' умрла? Не, изгледа да сања привиђења која пушају по обали.

МРЉА: Некако исказивати мисли. Некако их ћутати. Без тишине. Шкрипање и добовање. Треперави одрази. Они ће се све време тако смењивати, тако ће једно друго и сањати. Тако се вероватно и пишу стихови. Невероватно. Тако некако.

ДРУГА МРЉА: Али ми нисмо песници.

МРЉА: Што то?

ДРУГА МРЉА: Ми смо јунаци драме. Можда драмски писци. Не треба заборављати на то.

МРЉА: Зар то смета да будемо песници?

ДРУГА МРЉА: Ако драма није о песницима, то помало отежава ствар.

МРЉА: Нимало.

ДРУГА МРЉА: Молим лепо, нисте у праву.

Ојеш све ово. Без основе, без краја. А онда ћу најзад побећи, и биће мојуће шек наштајши о чему ће они зајогенуши разговор.

ТРЕЋА МРЉА: Јунакиња опет сања зимско, ноћно море.

ЧЕТВРТА МРЉА: И таласе ишрафиране кишним струјама.

ТРЕЋА МРЉА: У којима се одражавају издробљене звезде.

ЧЕТВРТА МРЉА: До самог хоризонта.

ЈОШ ЈЕДНА МРЉА (понављајући више устна, прогужавајући паузе међу речима, росо а росо diminuendo): Увек памтити неизговорене речи. И не умети да их заборавиш. Увек памтити неизговорене речи. И не умети да их заборавиш. Увек памтити неизговорене речи. И не умети да их заборавиш. Увек памтити неизговорене речи. И не умети да их заборавиш.

И овоја ушта драма сигурно није за извођење на позорници, можемо и без завесе.

(С руској превела Василиса Шљивар)